

2. Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine, Official Journal, L 78, 2014, p.16-21.

3. European Council, Statement of the heads of state or government, meeting in Versailles, on the Russian military aggression against Ukraine, 10 March 2022, para.4. Versailles Declaration 10 and 11 March 2022 URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>

4. Council Decision (CFSP) 2022/327 of 25 February 2022 amending Decision 2014/512/CFSP concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine, Official Journal, L 48, 25.2.2022, p. 1-16

5. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, Official Journal, L 212, 7.8.2001, p. 12–23

6. Commission Communication Providing operational guidelines for external border management to facilitate border crossings at the EU-Ukraine borders 2022/C 104 I/01, Official Journal, C 104I , 4.3.2022, p. 1-6

Гриб Анна Миколаївна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАТУСУ НЕЗАЛЕЖНОЇ КОМІСІЇ ООН ПО РОЗСЛІДУВАННЮ ПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ

Результатом реформи універсального контрольного механізму захисту прав людини в структурі ООН стало прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції про заснування Ради ООН з прав людини від 15.03.2006

60/251, та є правонаступницею Комісії ООН з прав людини, перейняла на себе частину її повноважень, виведена зі складу ЕКОСОП як функціональна комісія; набула статусу спеціального органу ООН, який несе головну відповідальність організації за дотримання прав і свобод людини у світі.

Мета Ради ООН з прав людини – захист прав і основних свобод людини на справедливій та рівній основі, плекання поваги до громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних прав людини, незалежно від раси, статі, мови чи релігії, на основі принципів універсальності, об'єктивності, співробітництва, що корелюється із Статутом ООН, здійснення ефективної координації, інтеграційної діяльності щодо прав людини у системі ООН (співробітництво з УПВКЛ, та подача до ГА ООН щорічних звітів про результати діяльності). Своєї мети Рада ООН з прав людини досягає через провідні механізми: спеціальні процедури ООН (тематичні та кранові мандати, надані спеціальним доповідачам, спеціальним представникам, незалежним експертам і робочим групам, які здійснюють моніторинг, проводять дослідження, консультації і представляють відкриті звіти за тематичними питань, що стосуються дотримання прав людини в конкретних країнах), універсальний періодичний огляд та процедури розгляду скарг про порушення прав людини та основоположних свобод.

Наріжним стрижнем і важливою формою діяльності Ради ООН з прав людини – повноваження ініціювати створення міжнародних незалежних комісій по розслідувані фактів порушення прав людини, комісій по правам людини та місій по установлені фактів порушення прав людини у світі чи в певному регіоні світу, наряду із Радою Безпеки ООН та УПВКЛ. Повноваження Ради щодо створення міжнародних незалежних комісій по розслідувані фактів порушення прав людини було актуалізовано для України на тлі збройної агресії рф.

Відтак, Радою ООН з прав людини у зв'язку із чисельними фактами порушення прав людини на тлі збройної агресії рф проти України, ініційована Резолюція «Положення в галузі прав людини в Україні, що

склалася в результаті російської агресії» від 4 березня 2022 року № 49/1, в якій наголошено на рішенні Прокурора МКС про необхідність розпочати розслідування ситуації в Україні та обов'язку всіх сторін Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року і Додаткового протоколу I до них від 8 червня 1977 року в залежності від обставин, переслідувати в судовому порядку та/чи видавати осіб, що імовірно здійснили чи віддали наказ на здійснення кримінальних злочинів.

На підставі Резолюції Ради ООН № 49/1 засновано Незалежну комісію по розслідуванні порушень в Україні, у складі 3 незалежних експертів, що здійснюють свої повноваження в особистій якості терміном 1 календарний рік.

Із аналізу положень Резолюції № 49/1 визначено повноваження комісії по розслідуванні порушень України: щодо встановлення фактів, обставин і першопричин будь яких порушень і зловживань; збору, об'єднання та аналізу доказів порушень та зловживань, включаючи гендерний аспект, забезпечення систематичної реєстрації та збереження всіх свідчень, документів, доказів, включаючи записи допитів, показання свідків та матеріали судової експертизи у відповідності із стандартами міжнародного права на випадок майбутніх судових розглядів; документування і перевірка відповідних свідчень і доказів, в тому числі здійснення діяльності на місцях; виявлення осіб і структури, які несуть відповідальність за порушення прав людини чи порушення міжнародного гуманітарного права і інші пов'язані з ним злочини в Україні з ціллю притягнення їх до відповідальності та сприяння доступу жертв злочинів до правосуддя; виносити рекомендації щодо заходів по притягненню до відповідальності винних.

Окремо зазначимо, що на тлі погіршення ситуації із правами людини в Україні на 34 сесії Ради ООН з прав людини прийнято Резолюцію S-34/1 від 12 травня 2022 року та уповноважено Незалежну комісію щодо проведення розслідувань подій в районах Києва, Чернігівської, Харківської, Сумської областей в період із лютого 2022 року по березень 2022 року. Логічним

результатом став візит, розслідування та звіт Незалежної комісії щодо подій визначених Резолюцією S-34/1. Незалежна комісія у своєму звіті від 18 жовтня 2022 року визначили факти здійснення низки воєнних злочинів рф в Україні, порушення прав людини та положень норм міжнародного гуманітарного права (серед яких: невідіркові атаки з використанням вибухової зброї в населених пунктах під час атак збройних сил рф, застосування збройними силами рф вогню по цивільному населенню, що намагалося рятуватися втечею, задокументовані випадки позасудових страт, незаконного позбавлення волі, катувань і жорстокого поводження, сексуального насильства та гендерно зумовленого насильства щодо осіб віком від 4 до 82 років, численні факти порушення прав дітей на територіях окупованих збройними силами рф, та інші види злочинів).

Важливим аспектом є те, що Незалежна комісія доповнює, консолідує та сприяє розвитку роботи моніторингової місії по правам людини в Україні в тісній координації з місією та УПВКЛ, а за результатами здійснюваної діяльності звітує перед Радою ООН з прав людини та Генеральною Асамблеєю ООН.

У підсумку, констатуємо, діяльність Незалежної комісії ООН по розслідуванню порушень в Україні на тлі збройної агресії щодо розслідування, фіксації, систематизації доказової бази злочинів, виявлення фактів порушення прав людини та основоположних свобод є надважливою в питанні притягнення до кримінальної відповідальності винних в рамках міжнародного кримінального процесу. Окрім того Незалежна комісія відіграє важливу інформаційну місію, щодо привернення уваги світового співтовариства до виявлених та зафіксованих численних фактів порушень прав і основоположних свобод людини, фактів порушення положень міжнародного гуманітарного права та розробки в майбутньому комплексної програми репарацій постраждалим в результаті агресії.

Література:

1. Всеобщая декларация прав человека : принята Генеральной Ассамблеей ООН 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 08.11.2022).

2. Резолюция 1503 (XLVIII) Экономического и социального совета от 27 мая 1970 года с изменениями, внесенными в нее Резолюцией 2000/3 от 19 июня 2000 года. URL: <https://www.ohchr.org/ru/HRBodies/HRC/> (дата звернення: 08.11.2022).

3. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини : теорія і практика : монографія / М. Антонович. Київ : Києв.-Могилян. акад., 2007. 381 с.

4. Рада ООН з прав людини. URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2602-human-rights> (дата звернення: 08.11.2022).

5. Створення та діяльність Комісії ООН з прав людини (1946-2006 рр.). *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Юридичні науки*. Випуск 4. Том 2 (2013). С. 174-106.

6. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенцію про поліпшення долі поранених, хворих та осіб зі складу збройних сил, які потерпіли корабельну аварію на морі, від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року; Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 08.11.2022).